

I O G T

Logen 4081 Göta

Minnen

tecknade av

vävlagaren **Georg Lundgren**

Nybo, Loggvägen 5

Frufällan

Axel Georg Lundgren, f 1905-12-09 i Borås, d 1983-11-07 i Fristad

gift 1935-04-06 med

Agnes Lundgren, f 1907-03-03 i Kyrkhult Blekinge, d 1989-05-10 i Borås

Logen 4081 Göta 50 år.

År 1909 gick några godtemplare här i Borås i funderingar, om det inte skulle vara lämpligare att bilda en egen Loge, i stället för att tillhöra olika loger ute i periferin. I allmänhet hade man lång väg och det medförde vissa besvärligheter som man kunde eliminera.

Sagt och gjort, den 4/12 1909 samlades man till ett möte för att slutligt taga ställning till bildandet av en Loge. Genom välvilligt tillmötesgående av Dir. Carling och disp. Reiman vid AB Kamgarn, fick man disponera fri lokal på Göta 5. Vid detta möte beslutades att bilda Logen Göta, som sedermera fick numret 4081. Starten fastställdes till den 12 dec. och vid detta möte ingick 21 st. på klara rekörkort samt 7 st. nya medlemmar. Till Logens första styrelse utsågs Rob. Svedman, Nils Carlberg, Emelia Andersson, Tekla Persson, Ellen Carlberg, Anna Elfstrand, Karl Elfstrand, Gustav Eriksson, Johan Källén, L. Sten, Karin Johansson, Ellen Andersson, Elsa Andersson, Gärda Persson och Ludvig Johansson.

Den nya Logen arbetade med en strålande energi och intresse. Sålunda hade man ett talrikt besökt möte annandag jul och en barnfest nyårsdagen. Den 9 januari 1910 beslutades att bilda en byggnadsförening och den 16 januari tillsattes en kommitte för att utreda förutsättningarna att bilda en ungdomsloge.

Betingelserna för Logens arbete var lite annorlunda vid denna tid än det är i våra dagar. Viljan och andan var det inget fel på, men resurserna var små. Av protokollen kan man se att småräkningar på några ören behandlades med största allvar. Man höll möten varje vecka med omväxlande program, bl.a. kan man notera en Gökotta söndagen den 29/5 1910, som började kl. 4 på morgonen. Eldsjälarna vid denna tid var Karl Elfstrand, Gustav Eriksson och syster Emelia Andersson/Holmin. Den senare är enda kvarvarande medlemmen i Logen.

Man ordnade också s.k. halvoffentliga möten och annonserade om dem

i Borås Dagblad. En annons vid denna tid kostade 60 öre. Samkvämen gick så att säga i knytkalasens tecken men även andra anordnades. Att man inte slog över framgår av protokollen där man kan utläsa, att för en stort upplagd fest med förtäring var deltagareavgiften 1 krona. Den 1 okt. 1910 förhyrde Logen en ny lokal i villa Germania men behöll den gamla lokalen tills vidare.

Allvaret och grundligheten var det inget fel på. En fönsterruta hade blivit sönderslagen och på ett logemöte tillsattes en kommitte som skulle tala med personen ifråga, så Logen skulle slippa denna utgift. En studiecirkel inom Logen begärde att få låna 12 kronor på 6 månader för att bestrida sina utgifter. Detta fick dom, men mot borgen. Att man också var radikal framgår av ett mötesprotokoll vari det fastslås, att dans och kortspel ej var värdigt en godtemplare. Den 26 december 1910 invigde Logen sitt standar, vid en anslående högtidlighet och den 18 feb. 1911 var man mogen att ingå såsom medlem i nykterhetsfolkets centralförsamling. Den 5 mars samma år, hade Logen besök av br. Frans Björklund som höll föredrag om fosterlandskärlek. Förbudsfrågan var vid denna tid aktuell och Logen deltog med liv och lust i denna kampanj. Från detta år, alltså 1911 kan vi anteckna den andre av Logens nuvarande medlemmar, nämligen Hjalmar Hurtig. Från 1912 kan antecknas att Logen prövade en ny lokal igen, denna gång på Katrineberg och att syster Olivia Eriksson glädde Logen med sitt inträde.

Det är ett intressant studium att följa Logens verksamhet dessa första 5 åren. Logemedlemmarna var intresserade och förde en livlig agitation. Detta hade också till följd att det rådde en ganska stor rörlighet. Tillfälliga kommitteer fick tillsättas allt som oftast för att besöka medlemmar som brutit sitt löfte. Frågor som trivsel, ordensarbete, underhållning m.m. var då som nu aktuella problem. Man väckte discussionsfrågor som man i dag kanske tycker var naiva, men som säkerligen

vid den tiden var intressanta. Syster Emelia påträffar man ofta som L.T. hon tycks alltid ha varit besjälad av ett brinnande intresse som tycks hålla i sig ännu efter 50 år. 1913 och 1914 inträffade ett par händelser som har återverkan i vår tid, då intogs nämligen br. Helge Andersson och senare syster Jenny Andersson. Broder Helges krafter togs redan i början av 1914 i anspråk, han kom då med i en serveringskommitte men avancerade sedan under året till sekreterare.

Att man inte hade så lysande ekonomi kan man förstå av, att det protokollfördes ett frivilligt bidrag av 3 öre. 1914 hade Logen en del kontroverser med logerna Maj och Viareds Framtid. Dessa var inte trakterade av att Logen Göta tänkte bygga ett eget godtemplarhus. I mitten av 1914 blev Logen av med en av sina trognaste medlemmar i det att syster Emelia begärde utträde för att resa till Amerika. Hon återkom som väl var i början på 1915, ett år som även på andra sätt blev lyckosamt, i det att Karl Hjärpe anslöt sig till Logen. Den 28 mars tog Helge Andersson/Hellsten hand om ordförandeklubban för första gången och inledde därmed en epok som varar ännu i dag. Vid denna tid höll Logen till ganska mycket på sommarhemmet Skogsvik. 1916 möter man flera kända namn, Leon Hallberg, Gurli Hedelin, Signe ^{BENGTSSON} Björkman m.fl. Arbete gick i vanlig rutintakt men man tycktes ha stor förkärlek till kommitteer. Så fort en fråga, aldrig så enkel, blev väckt, så tillsattes en kommitte. Speciellt när det gällde muntrationer, fester, slädpartier eller andra utflykter. Arbetsprogrammet var intensivt men omväxlande. Diskussionsfrågor väcktes nästan varje möte och lekmöten, gökottor, nyårsvakor m.m. avlöste varandra. Man kan dock iakttaga en viss konservatism. På en del möten diskuterar man bl.a. om det är lämpligt att en godtemplare spelar kort och ur ett mötesprotokoll 1917 uttalar Logen sin skarpaste protest mot att medlemmarna hade dansat vid en gökotta. Man lovade suspendera dem om det upprepades. Lokalfrågan var vid denna tid föremål för upprepade förslag och beslut. men protokollen är icke fullt tydliga på denna punkt. Åren 1917-1921 tycks ha varit en

tid av stagnation, sparsamt med nytillträdande och dålig ekonomi. Man kan dock notera inträden av tre starka personligheter nämligen, Folke Hallberg, Erik Svensson och Helge Björkman. Mot slutet av 1921 och framöver blev det lite livligare men i stort sett kan man kalla åren fram till 1930 för mellanår. Åren 1922-23 deltog Logen aktivt i förbudsagitationen och 1924 togs initiativ till bildandet av en loge i Sjöbo. Samma år gjordes också ett stort propagandamöte med br. Thesslund, Skara som föredragshållare. I övrigt sköttes det ideella arbetet nödtorftigt, då diskussionerna om festliga sammankomster ofta tog överhanden. Mötena blev i allmänhet sena, avslutning kl. 10,30, - 11,00 o.s.v. var inget ovanligt.

1930 började, vad man kan kalla Logens glanstid, vilken höll på till senare delen av 30-talet. Systrarna bildade sycirkel och sydde gardiner till lokalen med god hjälp av en lotterivinst. Logens medlemsantal steg över 100-talet och programmen blev lättare. Speciella avdelningar inom Logen, studiecirkel, utflyktskommitté, teatergrupp, vandrargång och U.L. svarade omväxlande för programmen. 70-80 medlemmar på mötena var vanligt. Speciellt vandrargänget och teatergruppen var välkända utanför Logens gränser. Ungdomslogen var utan tvekan den livligaste inom distriktet. Över 100-talet ungdomar kunde samlas till olika arrangemang. Ett av de mest uppskattade men samtidigt mest vågade arrangemangen var utflykten till Barnens Dag i Göteborg. Logen hade också under denna tid ett stort antal unga förmågor på underhållningens område. Man kan nämna sådana som Erik Andres, systrarna Arvidsson, Greta Johansson m.fl. Onekligen gjorde dessa ungdomar en god insats för rörelsen genom täta besök hos angränsande loger. Vården om ideerna och ansvaret för såväl det ideella som det ekonomiska låg dock hos den kärntrupp av äldre medlemmar som bildats och som klokt nog lät ungdomarna rasa när deras tid var, men, som när allvaret satte in, med fast hand styrde skutan genom motgångarna.

Dessa ungdomar som dominerade Logen, hade helt naturligt åtskilliga krav. Teaterceen och piano fick anskaffas, bevistandet av kurser som teater, idrottskurser m.m. blev en följd av den livliga verksamheten. Otaliga inbjudningar till andra Loger flöt in, vilket visade att Logens expansion observerats och att vi kommit i ropet.

De äldre medlemmarna försökte nog att inflika lite idèella program och dämpa ungdomarnas levnadslust, vilket var behövt. Fester och samkväm, utflykter, tävlingar m.m. dominerade och det rituella arbetet överläts till tjänstemännen. Men i stort sett kan sägas att sämjan var god.

Mot slutet av 30-talet kunde man märka en viss avmattning. De festliga programpunkterna återkom inte så ofta, utan mer ritualenliga möten kunde göra sig gällande. Att en viss stagnation inträtt kunde man märka vid tjänstemannavalen då det ofta inträffade att de sittande tjänstemännen blev omvalda. En tendens till uppräckning förekom under åren 1940-41, då anmärkningsvärt många inträdesansökningar kunde noteras. Denna uppräckning var dock sporadisk, man återgick snart till vardagslivet igen. 1942 hade Logen reducerats till 54 medlemmar och även på annat sätt kunde man konstatera, att en andningspaus inträtt efter den hektiska tid som varit rådande.

Vid denna tid fick Logen ett nytt bekymmer som så att säga svetsade ihop medlemmarna. Det var med anledning av ett centraliseringsförslag där lokalen skulle säljas och Logen skulle flytta över till Lugnet. Nu vaknade medlemmarna upp, samhörighetskänslan visade sig vara stark och på ett möte deklarerade syster Emelia, att ska ni sälja här och flytta till Lugnet, då begär jag mitt utträde. Detta hot räckte och liknande deklARATIONER gjorde, att Logen Göta avspisade centraliseringsförslaget och föredrog att arbeta självständigt. Efter denna händelse märktes en något livligare verksamhet.

Men efterhand började ungdomarna fly från Logen. De kunde inte helt

förlika sig med den ritualenliga rutinen som gjorde många möten monotona. Det var rapporter från råd och centralkommittèer, skrivelser från olika institutioner inom nykterhetsrörelsen, böner om hjälp och insamlingar till olika ändamål m.m. m.m. Oftast skyllde de på, att samtidigt som det inte var roligt, så utgjorde det en kännbar belastning på deras ekonomi.

Logens arbete fortsatte emellertid med växlande resultat, även om man kan konstatera en viss stelhet. Den ekonomiska situationen var heller icke lysande då logelokalen fordrade en ganska dyrbar underhållning. Några större reparationer hade man inte råd med och lokalen blev alltmer bristfällig. Detta hade till följd att man på 50-talet började med att förlägga sammankomsterna till hemmen, vilken form man numera helt övergått till.

Trots dessa svårigheter fortsätter Logens medlemmar, den kärntrupp som är kvar, att samlas med jämna mellanrum. Vi känner samhörigheten med varandra, efter att ha kämpat tillsammans i såväl med- som motgång. Som en stor familj har vi konstruerat upp en institution och låtit denna verka under åren, till fromma för nykterhetsidén och till glädje för många. Må de familjemedlemmar som är kvar, vårda de minnen som denna tid har gett oss och framförallt inte låta hoppet fara, hoppet om att Logen 4081 Göta ännu en gång skall sprida ljus och solsken i en mörk värld.

Ett uppmärksammat inslag i Borås stadsbild när seklet var ungt.

I början av detta århundrade var staden Borås en ganska idyllisk plats och huvuddelen av dess invånare var fridsamma och laglydiga medborgare. Nutidens jäkt var icke uppfunnit, man kunde till och med ta en promenad på söndagsmorgnarna på gator eller landsvägar, utan att stinkande och tutande plåtlådor drev upp de gående på stenmurar och soptunnor.

En och annan höll dock fast vid vilda orgier och sedvänjor från hednatiden och dyrkade kung alkohol, därmed utgörande en skönhetsfläck på knalledoniens i övrigt vackra profil.

Det fanns dock en grupp djärva män och kvinnor som med vämjelse såg på detta leverne och ansåg sig vara för goda att göra sig dummare än dom var. Dessa människor sammanslöt sig i så kallade Loger, där de på alla sätt höll ett vakande öga på varandra och gjorde förtvivlade försök att underhålla och roa varandra. Som sammansättningen av dessa Loger var blandat, i det de bestod av såväl manliga individer som s.k. fruntimmer, hade det till följd att de manliga medlemmarna inte fick många tillfällen att sticka upp. De levde dock på minnen från fornstora dagar och tänkte med vemod på vikingatiden och härnadståg i angränsande socknar. Vid samtal man och man emellan kom man fram till att något måste göras för att manligheten inte helt skulle undergrävas. Man beslöt alltså att sammansluta sig i ett fostbrödralag eller klubb. För att den manliga fåfängan skulle få tillfälle att hävda sig, beslöt man att gå bakom kvinnornas ryggar och bilda en helt maskulin klubb. Under sken av att det var dikterat av ädla motiv och efter en hel del nattliga sammankomster och skumraskmanövrar hade man plösligt överraskat amasonerna och föreningen var bildad.

Nu hade man nått sitt mål och nu skulle de storvulna planerna på att omdana samhället påbörjas. Huvudsyftet med klubbens verksamhet skulle vara, att medlemmarna skulle fostras till banbrytande pionjärer, lära sig uppträda, diskutera och göras mogna att besätta de viktigare platserna i stadens administration. Man ansåg att stadens fäder gick alltför räddhågat fram, utvecklingen stod still och befolkningen slöade till. Genom diverse initiativ skulle man kunna rycka upp folk ur den likgiltiga slöhet de hamnat uti och därmed få sina namn inristade i stadens historiska utveckling.

Som de storvulna planerna sedermera stannade vid den första anledningen till klubbens bildande, nämligen att få vara för sig själva och kivas, kanske man inte borde nämna några namn på dem som var med och startade denna beaktansvärda verksamhet. Ändamålet var dock så ädelt att vi måste göra ett undantag. Några av dem som inte anfäktades av någon begränsning i optimistisk tro var bl.a. Arthur Andersson, bröderna Hallberg, brottare Vestlund, Erik Svensson, bröderna Skoglund m.fl.

Så började verksamheten och någon måtta på antusiasmen fanns icke. Samhället skulle ryckas upp, försoffade människor skulle väckas, myndigheter skulle påverkas och en ny epok skulle inledas. I den hägrande framtid skulle folk med tacksamhet minnas dem som offrat sig för att skapa ädla nöjen och ett innehållsrikare liv. En av de första uppgifterna var att döpa klubben, för att folk skulle veta vem dom hade att tacka för sitt välstånd. Många heta diskussioner föregick detta namndop, innan man genom en kupp beslutade att namnet skulle vara " Exelsior " Det var Leon Hallberg som föreslog detta, han trodde nämligen att han som ordförande skulle tituleras "Ers exelens."

Klubbens arbetsförhållanden var minst sagt mycket svåra. Som alla pratade på en gång under diskussionerna, var det endast de mest högröstade som kunde göra sig gällande. Detta gjorde att de lågbröstade började utebli från mötena som blev ganska dåligt besökta, men enligt protokollen var det dock aldrig mindre än två närvarande.

Genom att man på sammanträdena pratade hela tiden och alla på en gång blev medlemskapet mycket pressande, varför man i syfte att höja den fysiska spänsten företog ideliga promenader och utflykter, mest till Skogsryd och Sjömarken. Dessa promenader verkade ofta nedkylande på de mest hetlevriga, varför denna programpunkt upphöjdes till huvudpunkt på klubbens program. Klubbens från början så vidlyftiga ambition att höja sällskapslivet och nöjeslivet i staden, tycktes åtminstone i början inskränka sig till klubbens egna medlemmar och på mötena kunde man sannerligen inte klaga på underhållning. Kalabaliken i Bender var rena söndagsskolan i jämförelse med en kväll på Exelsior.

En och annan som inte hann med i svängarna började undra om man var inne på rätt väg. En dag hade Arthur Andersson läst en vägledande artikel i en tidning och föreslog på ett möte att man skulle ta en kurs i kosten att uppträda. Folke Hallberg och Vestlund, som i allmänhet kunde hävda sig i diskussionerna föreslog dock bordläggning. Detta tillvägagångssätt, att bordlägga frågorna var utmärkande för

klubben. Inget förslag, hur enkelt det än var, upptogs till behandling utan att ha varit bordlagt minst 3 eller fyra möten. Denna del av den parlamentariska ordningen hade man lärt grundligt. Ovan nämnda förslag om en kurs i offentligt uppträdande bordlades 11 gånger på förslag av de mest aggressiva som kunde hävda sig. Man anlidade också en äldre medlem från Logen Göta, som höll instruktion i parlamentarisk ordning, men något resultat av detta kunde aldrig märkas.

I syfte med sitt behjärtansvärda ändamål, att rycka upp det försoffade samhället, förstod klubben att man måste angripa det onda vid roten. Därför upptogs på dagordningen endast synnerligen viktiga frågor som hade direkt inverkan på samhällsutvecklingen. Några rubriker må räddas ur glömskan: Nöjesliv i sommartid - Fotografering av klubbmedlemmarna - Skall protokollen renskrivas - Vad är kärlek - Får mannen läsa hustruns brev - Är det farligt att besöka Frälsningsarmén - Vad fördelar har den blida väderleken - Kan lösning av korsord vara nyttigt m.m. m.m. Som synes var det idel nyttiga samhällsfrågor man dryftade. En stående punkt på dagordningen var förslag om fester och promenader. I alla förslagsfrågor blev det tillsatt kommittéer och efter bordläggning en 3 a 4 möten kunde man enas om att tillsätta en ny kommitté. Man beslutade alltså inte utan efter moget övervägande.

Några direkta resultat som inverkade på samhällets omdaning uppnåddes väl icke men viljan var god. Rapporter om resterande avgifter och strykning av medlemmar vittnade också om att de unga banbrytarna mer och mer kom under inflytande av det motsatta könet, vilket medförde att klubben tyst och stilla avsomnade. Man hade dock haft fördelen att under några år få vara tillsammans med likasinnade kamrater och i ädel tävlan fått luftat sina röstresurser på möten. Att resultatet inte blivit vad man hoppats fick skyllas på tidsandan.

När vi nu kommit upp i stadgad ålder, växt till i visdom och förmåga och blivit betrodda samhällsmedborgare, är det inte utan att man med längtan tänker tillbaka på den lyckliga tid då vi i kamratklubben "Exelsior" inhämtade våra första lärospån i möteskultur och parlamentariska labyrinter. Av den anledningen är det också som några av de mest nitiska nu gör ett försök att återuppliva klubben. Förutsättningarna i dag är avsevärt större, då i varje fall något litet lärospån borde ha slagit rot hos de i början av 20-talet optimistiska noviserna.

I denna lilla återblick har vi avsiktligt undvikit att återge de speciella svagheter som medlemmarna visade, dels genom att undvika namn och dels genom utelämnandet av förslag och handlingar som var lika verklighetsfrämmande som Putte Kocks T-V-tips. Men skulle det lyckas att återuppliva kamratklubben Exelsior önskar vi lycka till. Det är en stor sak att i dessa iaktets tider kunna samlas och i vänskaplig anda dryfta tiden. Problemet, stort är också att få samlas till en stunds avkoppling i goda kamraters sällskap.

Medlemsbevis för Georg Lundgren.